

מערך שיעור בנושא:

ז'בוטינסקי והיחס לערביי ישראל

כתיבה:

שרית יפה, מדריכה ארצית לערכים בלימודי היסטוריה בחמ"ד

ייעוץ דידיקטי ועריכה:

בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה ומפ"א אזרחות בחמ"ד

משך השיעור: 90 דקות.

כיתה: י"א.

הערך המודגש בשיעור: כבוד האדם.

לשימוש פנימי בלבד

מטרות השיעור:

שיעור העשרה לאחר לימוד הנושא: הגוש הפועלי והגוש האזרחי.

1. בתחום התוכן –

הבנת תפיסת עולמו המדינית של ז'בוטינסקי ביחס לשאלת ארץ ישראל ולמעמדם וזכויותיהם של ערביי ישראל.

2. בתחום המיומנויות –

ניתוח טקסט ראשוני וקריאה ביקורתית.

ניתוח טקסט בהקשרו - זיהוי רכיבים וקשרים: הבחנה בין עיקר לטפל

זיהוי הרעיונות המרכזיים שבטקסט. זיהוי נקודת המבט או השקפת העולם של

הכותב

3. בתחום הערכים –

טיפוח סובלנות וכבוד כלפי עמדות, השקפות ומסורות של אנשים שונים ושל חברות

שונות

קישור לתכנית הלימודים בהיסטוריה:

[מוסדות היישוב היהודי בארץ ישראל- הגוש האזרחי](#)

רציונל:

מחקרים הדנים בתופעת הגזענות מצביעים על כך כי שורשי התופעה נמצאים ביחס סטריאוטיפי, מתנשא, חד ממדי ומנוכר כלפי קבוצות מיעוט. אנו סבורים כי חינוך לכבוד, סובלנות ושוויון כלפי המיעוטים החיים במדינת ישראל יסייע בצמצום הגזענות ופיתוח עמדות סובלניות ושוויוניות יותר.

ממחקרים על עמדות בני נוער בהקשר של יחסי יהודים-ערבים ומחוויות המורים המתמודדים בשדה החינוכי, עולים נתונים המצביעים על גזענות, פחד, דה לגיטימציה, התבדלות וחוסר אמון הדדיים¹.

מערך זה יתמקד בהגותו של זאב ז'בוטינסקי ויחסו לערביי ישראל.

לצד עמדה לאומית מובהקת הדוגלת ב"קיר הברזל" וב"שתי גדות לירדן", ז'בוטינסקי היה דמוקרט גדול וחרד לזכויות כלל אזרחי המדינה.

מהלך השיעור:

חלק א' - עיון ודיון בשיר "שמאל הירדן - שתי גדות לירדן":

שלב ראשון -

המורה יקרין את הסרטון שבו הקלטת השיר²: [שמאל הירדן - שתי גדות לירדן](#)

להלן מילות השיר:

¹ וראה גם <http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/B35E8A39-47B3-4176-86FD-E5D626A7B7E2/164644/aflaya1.doc>

² ניתן לעיין במאמרה של ד"ר ניצה דורי במאמרה "שתי גדות לירדן"

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת היסטוריה בחינוך הממלכתי דתי
התפיסה המערכתית לחינוך ערכי

שמאל הירדן (תרפ"ט) מילים - זאב ז'בוטינסקי

כעמוד שבתווך לגשר

אף כחוט השידרה לאנוש

לארצי קו הציר והקשר

הוא ירדן הירדן הקדוש

שתי גדות לירדן - זו שלנו, זו גם כן

אם ארצי דללה וקטונה

היא שלי מראשה עד קיצה

משתרעת מים ישימונה

וירדן, הירדן באמצע

שתי גדות לירדן - זו שלנו, זו גם כן

שם ירווה לו משפע ואושר

בן ערב, בן נצרת ובני

כי דגלי גדל טוהר ויושר

יטהר שתי גדות ירדני

שתי גדות לירדן - זו שלנו, זו גם כן

שתי ידי לך הקדשתי מולדת

שתי ידי - למגל ולמגן

אך תשכח ימיני הבוגדת

אם אשכח את שמאל הירדן

שתי גדות לירדן - זו שלנו, זו גם כן

שלב שני -

משימה בקבוצות לאחר צפייה:

המטלה לקבוצה: על התלמידים לבחור סמל/תמונה המופיעים בסרטון, ולהסביר כיצד הם מבטאים את האידיאולוגיה של זאב ז'בוטינסקי. כל קבוצה תציג במליאה מוצג אחד.

להלן אפשרויות מוצעות:

1. גבולות הארץ
2. זאב ז'בוטינסקי.
3. סמל בית"ר
4. הסתדרות העובדים הלאומית

לסיכום חלק זה: המורה יציג את תפיסתו המדינית והכלכלית של זאב ז'בוטינסקי באמצעות סמלים אלו. ביטוי של עמדות אלה יודגמו באמצעות ציטוטים מהשיר.

חלק ב' - היחס לערבים: עיון ודיון במאמר - "קיר הברזל":

אחד המאמרים המשמעותיים והמשפיעים ביותר של ז'בוטינסקי הוא המאמר [קיר הברזל](#). הנחיה למורה: לאור חשיבות המסמך והשאיפה לסייע לתלמידנו לקרוא טקסטים היסטוריים באופן ישיר (ולא רק סיכומים או תקצירים) מצ"ב מאמרו של ז'בוטינסקי באופן מתודי- תוך הדגשת משפטי מפתח ומתן שאלות מנחות בסיום כל חלק. מוצע ללמוד את הטקסט בזוגות ולענות על השאלות הנמצאות בקשור: [קישור](#)

חלק ג' - היחס לערבים: שוויון זכויות

1. לימוד בקבוצות:

המורה יחלק את הכיתה לקבוצות בנות כחמישה תלמידים. כל קבוצה תלמד את המקורות הבאים מתוך כתביו של זאב ז'בוטינסקי הדנים ביחסו למיעוט הערבי בארץ ישראל:

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת היסטוריה בחינוך הממלכתי דתי
התפיסה המערכתית לחינוך ערכי

מקור ראשון:

"לו היה לנו רוב יהודי בארץ, היינו קודם- כל יוצרים פה מצב של שוויון- זכויות גמור, מוחלט ומושלם, בלי שום יוצא מן הכלל: יהודי או ערבי או ארמני או גרמני, אין הבדל בפני החוק - כל הדרכים פתוחות לפניו...לא רק לאזרחים בתור יחידים היינו נותנים שוויון- זכויות גמור, אלא גם לשפות ולאומות."

("ארצו של ישראל", עקרונות מנחים לבעיות השעה, עמ' 75).

מקור שני:

"אנו כולנו, כל היהודים והציונים מכל הזרמים, רוצים בטובתם של הערבים הארצישראליים. אין אנו רוצים להוציא אף ערבי אחד הן מן הגדה השמאלית והן מן הגדה הימנית של הירדן. אנו רוצים שישגשו גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה תרבותית. את משטרה של ארץ- ישראל העברית הננו מתארים לעצמנו באופן כזה: רוב האוכלוסייה יהיה עברי, אולם שיווי זכויותיהם של כל האזרחים הערביים לא זו בלבד שיובטח, אלא גם יוגשם."

("שולחן עגול עם הערבים", כתבים: בדרך למדינה, ירושלים: ערי ז'בוטינסקי, תשי"ט, עמ' 245).

מקור שלישי (מתוך טיוטת חוקה שנוסחה על ידי ז'בוטינסקי)

א. שוויון אזרחי.

1. עקרון שיווי הזכויות בשביל כל האזרחים מכל הגזעים, האמונות, הלשונות או המעמדות, יונהג בלי כל הגבלה, בכל המגזרים של חיי הציבור במדינה...

2. בכל קבינט שבו ישמש יהודי במשרת ראש-ממשלה, תוצע משרת סגן ראש הממשלה לערבי, וכן להיפך.

3. השתתפות פרופורציונאלית של יהודים וערבים הן בחובות והן בטובות ההנאה של המדינה, - כלל זה יחול על בחירות לפרלמנט, על השירות האזרחי והצבאי ועל המענקים התקציביים.

ב. לשונות

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת היסטוריה בחינוך הממלכתי דתי
התפיסה המערכתית לחינוך ערכי

1. הלשון העברית והלשון הערבית תהיינה שוות בזכויותיהן ובתוקפן החוקי.

ג. אוטונומיה תרבותית

1. הקיבוציים הלאומיים - היהודי והערבי, יוכרו בתור גופי "ציבור אוטונומיים, בעלי מעמד שווה לפי החוק.

ד. קרקע

4. החלקות תימסרנה בפיקוחו של בית- המשפט לענייני קרקעות למגישי בקשות יהודים וערבים ולקבוצות, בלי אפליה.

(בתוך: ז'בוטינסקי ז', חזית המלחמה של עם ישראל, הוצאת מכון ז'בוטינסקי, תש"א)

שאלות לדיון בקבוצה:

עם איזה סעיף /פסקה אני מזדהה?

עם מה אני לא מסכים?

האם הסעיפים הנ"ל רלוונטיים לימינו?

מה הכי "כדאי" לאמץ? על מה ניתן לותר?

האם הייתי מוסיף סעיף נוסף לגבי היחס למיעוטים/ערבים במדינת ישראל?

מהם הערכים הבאים לידי ביטוי בכתבים אלה?

2. סיכום במליאה:

זאב ז'בוטינסקי תמך בארץ ישראל השלמה והאמין בגישה תקיפה ובלתי מתפשרת ביחס לארץ ישראל. הביטוי "קיר הברזל" מסמל את עמדתו זו. לדעתו, יש צורך בצבא תקיף ובמסר ברור בדבר היותה של הארץ נתונה לעם ישראל.

יחד עם זאת, ז'בוטינסקי היה דמוקרט גדול והאמין בשוויון זכויות לכלל אזרחי הארץ. הוא ראה בקיום השוויון חובה מוסרית ודמוקרטית, והדגיש את האינטרס שיש ליהודים ולמדינה

שתקום בשוויון זה. אמונתו היוקדת בזכותו של העם היהודי על ארץ ישראל לא עמדה בסתירה לעמדתו היסודית בדבר מתן שוויון זכויות מלא, כבוד, ישר ודאגה לרווחתם של כלל התושבים בארץ ישראל.

חלק ד' - סיום:

נסיים בקטע מתוך השיר "שמאל הירדן" בו פתחנו. בשיר זה מתאר ז'בוטינסקי את חזונו ביחס למדינה היהודית שתקום. הוא בוחר להקדיש בית שלם מתוך השיר ליחס לערבים החיים בישראל.

וכך כתב:

"שם ירווה לו משפע ואושר

בן ערב, בן נצרת ובני

כי דגלי גדל טוהר ויושר

יטהר שתי גדות ירדני

שתי גדות לירדן - זו שלנו, זו גם כן"

לקריאה נוספת:

1. אריה נאור, "המתווה החוקתי של זאב ז'בוטינסקי למדינה היהודית בארץ ישראל", בתוך: אבי בראלי ופנחס גינסור (עורכים), איש בסער: מסות ומחקרים על זאב ז'בוטינסקי, באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2004.
2. על דמוקרטיה, שוויון זכויות הפרט לפי משנת זאב ז'בוטינסקי - המכון הישראלי לדמוקרטיה – [קישור](#).
3. נאור א', המיעוטים בישראל והאוטופיה הליברלית של ז'בוטינסקי. בתוך: מחויבות יהודית למיעוטים במדינת הלאום. (עורך אביעד הכהן). מכון ון ליר. 2012, עמ' 146-153 – [קישור](#).
4. אתר יסודות- המרכז לליבון עניני תורה ומדינה: [קישור](#)